

УДК 330.341:339

Валентин Гончаров

Valentyn Goncharov

Майя Гончаренко

Mayya Goncharenko

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**IMPROVEMENT OF THE EFFECTIVENESS
OF INNOVATION ACTIVITY OF THE ENTERPRISES**

В статье выделены тенденции и основные проблемы развития инновационной сферы, предложен ряд мероприятий по поводу улучшения инновационной деятельности предприятий в современных условиях.

Ключевые слова: *эффективность, инновации, инновационная деятельность.*

Tendencies and basic problems of development of innovation sphere are selected in the article, the row of measures concerning the improvement of innovative activity of enterprises in modern terms is offered in the article.

Keywords: *effectiveness, innovations, innovation activity.*

Актуальність. На сьогодні інтенсивний розвиток підприємств відбувається за рахунок не природних ресурсів, а інновацій – за умови їх активного та ефективного використання, що забезпечує основу стійкого економічного зростання. Продукції вітчизняних підприємств притаманний низький рівень конкурентоспроможності, тому інноваційна діяльність виступає основним чинником забезпечення їх конкурентоспроможності за рахунок впровадження інноваційних технологій та продуктів в виробництво та удосконалення управлінських новацій.

Аналіз останніх досліджень. В інноваційній діяльності існує безліч проблем, дослідженням яких займаються як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-науковці: Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я., Ткаченко В. Г., Богачов В. І., Солоха Д. В., Пампура О. Н., М. Портер, Р. Акофф, П. Друкер, Й. Шумпетер, Д. Кларк та ін.

Мета статті полягає в виявленні основних проблем розвитку інноваційної діяльності та обґрунтування необхідності пошуку шляхів покращення ефективності інноваційної діяльності підприємств в сучасних умовах.

Основний матеріал. Автори по-різному дають трактування поняттю «інновація» (від англійського innovation). Наприклад, Балабанов І.Т. [1] перекладає цей термін як «інвестиція в новацію».

Вчений Твісс Б. [8] визначає інновацію як процес, в результаті якого винахід чи ідея отримує економічний зміст.

На думку Санто Б., інновація – це такий суспільний техніко-економічний процес, що через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своєю якістю товарів, технологій, і в разі, якщо інновація орієнтована на економічну вигоду, то її поява на ринку може принести додатковий дохід [7].

З моменту прийняття до моменту нововведення набуваються нові якості і воно стає інновацією. Тому науково-технічні інновації повинні: мати новизну, задовольняти ринковий попит та приносити дохід організації – інвестору [4, с. 15].

Ткаченко В. Г., Богачов В. І. під інновацією розуміють зміни чи удосконалення, які здійснюються з метою впровадження чи використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих та транспортних засобів, ринків та форм організації виробництва на підприємствах галузей виробництва [4, с. 15].

Також ми погоджуємось з думкою вчених про те, що інвестування нововведень – визначається як інноваційна діяльність [2, с. 126].

Також, була запропонована модель класифікації інновацій, яка має велику наукову цінність (рис. 1) [3, с. 27].

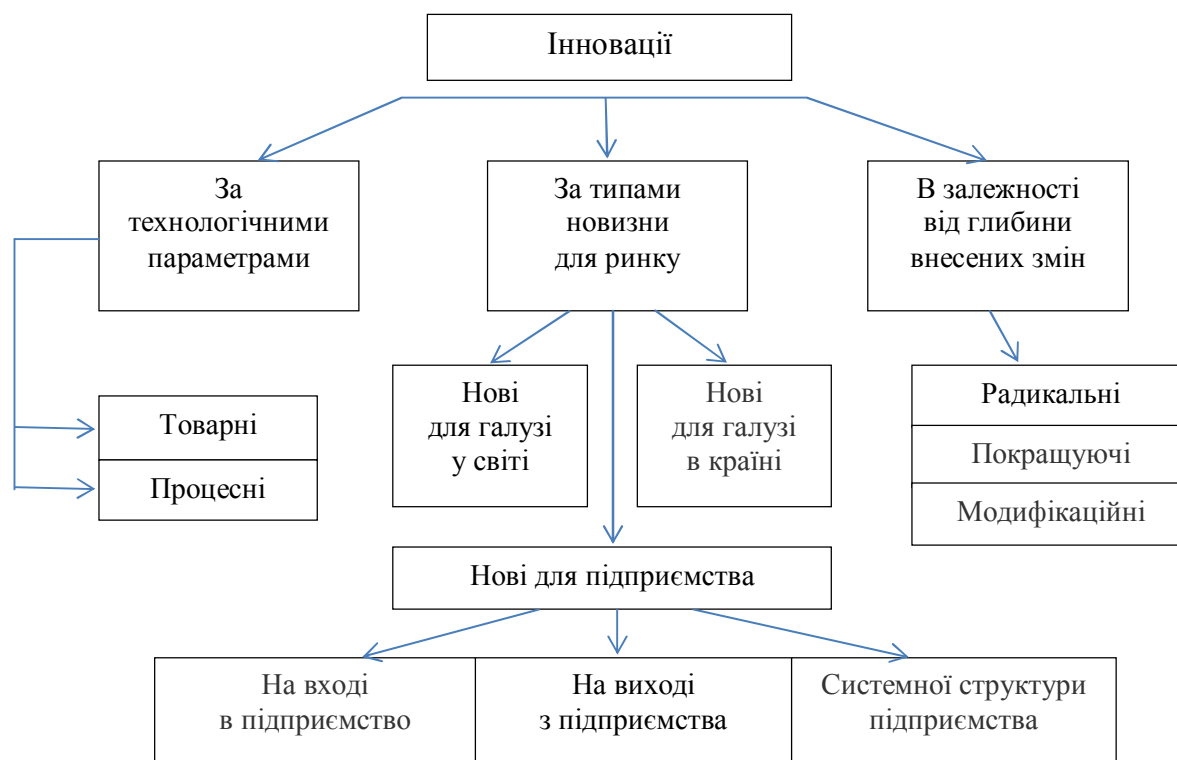

Рис. 1. Модель класифікації інновацій [3]

Інноваційну діяльність підприємства можна тлумачити як діяльність, що передбачає планування, організацію, керівництво, мотивацію та контроль щодо об'єкта управління шляхом розробки та застосування системи стратегій (обраних залежно від інноваційного потенціалу підприємства і факторів впливу зовнішнього середовища), спрямовану на досягнення поставленої перед підприємством мети [6].

Проведене обстеження інновацій в економіці України за європейською методологією CIS, яке було запроваджено з метою моніторингу інноваційної діяльності в Європі, а також для кращого розуміння інноваційних процесів і аналізу впливу інновацій на економіку, включаючи конкурентоспроможність, зайнятість, економічне зростання та структуру торгівлі, виявило як позитивні зміни так і негативні моменти в інноваційній діяльності вітчизняних підприємств.

У 2010 році інноваційні підприємства спрямували на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення понад третину загального обсягу витрат, що є найвищим показником серед інших видів витрат [5], що підтверджує той факт, що інноваційні процеси для підприємства – не з дешевих задовольень.

Здійснювати інноваційні процеси підприємствам перешкоджали численні фактори. Перші три з них є фінансовими: занадто високі інноваційні витрати, недостатність коштів у межах організації або групи підприємств і поза її межами. У більшості випадків інновація є дорогим заходом і підприємства, що виконують НДР, повинні вкладати кошти в технічне обладнання та заробітну плату персоналу. Ці витрати є досить високими і не гарантують швидку окупність. Якщо, наприклад, створюється винахід, виникає необхідність його захистити, при цьому методи захисту також потребують коштів. Наступні чотири – це фактори, які взаємопов'язані зі співробітництвом та інформацією, а також із наявністю кваліфікованого персоналу. Ще два фактори відносяться до ринкових чинників: домінування певних підприємств (сильні конкуренти), невизначений попит на інноваційні товари або послуги. На багатьох ринках дуже жорстка конкуренція і цикл виробництва скорочується. Деякі ринки насичуються, і досить важко безперервно знаходити нові ідеї для виробництва нової продукції або послуг.

Необхідно прийняти до уваги, що ці результати оцінені в цілому по Україні та показують лише тенденції, що склалися. Ситуація може дещо відрізнятись на рівні виду діяльності й навіть на рівні підприємств, а також з огляду на те, що перелік і значущість перешкоджаючих факторів може залежати від віку, розміру, галузі та інноваційності підприємства [5, с. 250].

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств України та східного регіону протягом 2008-2010 рр.

	Загальна кількість обстежених підприємств	у тому числі								
		Підприємства з інноваційною активністю	з них						Підприємства тільки з маркетинговими та/або організаційними інноваціями (не технологічна інновація)	Не інноваційно активні підприємства
			Підприємства з технологічними інноваціями	з них						
				Підприємства з продуктовими інноваціями	Підприємства з процесовими інноваціями	Підприємства з продуктовими та процесовими інноваціями	Підприємства з продовжуваною або перерваною інноваційною діяльністю			
Україна	36355	7640	3578	576	1242	1529	230	4062	28715	
Луганська	1291	297	162	18	85	54	5	136	994	
Дніпропетровська	2770	631	135	15	34	82	3	496	2139	
Донецька	2797	603	329	50	123	140	17	274	2194	
Харківська	2461	571	388	37	186	142	23	183	1890	

Розроблено автором на основі [5].

Провівши детальний аналіз інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, можна виділити основні причини погіршення інноваційної діяльності підприємств:

- відсутність матеріальної зацікавленості потенційних інвесторів щодо залучення ресурсів в інноваційні процеси підприємства;
- слабо розвинута інноваційна інфраструктура (відсутність високотехнологічних інноваційних підприємств);
- недосконала законодавча база щодо врегулювання інноваційної діяльності;
- негативна політична ситуація (прийняття законів не націлене на залучення капіталу до країни).

Виявлені недоліки гальмують здійснення інноваційної діяльності, що впливають на ефективність підприємства на всіх рівнях його розвитку, тому слід запропонувати наступні першочергові заходи для поліпшення ситуації:

- по-перше, необхідно внести зміни до податкового кодексу України в частині зниження податкового навантаження для суб'єктів господарювання, які займаються інноваційною діяльністю, або з метою їх стимулювання;
- по-друге, слід удосконалити законодавчу базу для стимулювання інноваційної діяльності, надання пільг за умови більш раціонального використання коштів направлених на інноваційну діяльність, тобто цільове використання вивільнених коштів в наслідок застосування пільгового режиму оподаткування для здійснення інноваційної діяльності;
- по-третє, створення більш сприятливих умов залучення інвестицій для здійснення інноваційних процесів.

Також, до нерозв'язаних проблем можна віднести виявлення питання впливу інноваційного потенціалу на інноваційну діяльність підприємства в подальшому. Дослідження інноваційного потенціалу та інноваційної діяльності відбувається переважно окремо одне від одного, без урахування взаємозв'язків між показниками цих явищ.

Інноваційний потенціал є основою, яка зумовлює зародження та реалізацію інноваційної ідеї. Тому аналіз його складових і визначення їхнього взаємозв'язку із етапами інноваційної діяльності підприємства є необхідним, оскільки від цього залежатиме ефективне впровадження інноваційної ідеї.

На сьогоднішній день орієнтація на інноваційний тип розвитку є однією з головних умов стійкого функціонування і підтримки необхідного рівня конкурентоспроможності як підприємств. Для реалізації інноваційного розвитку необхідно досконало знати та розуміти сам механізм протікання інноваційних процесів. Для забезпечення підвищення ефективності інноваційної діяльності як підприємств, так і окремих галузей та регіонів необхідна адаптація до конкретних територіальних (регіональних) господарських умов і відтворювального комплексу, що дозволить забезпечити відповідні структурні зміни у відтворювальному механізмі регіону відповідно до перспективних цілей і завдань його соціально-економічного розвитку.

Ще однією значимою проблемою, яка зачасти відводиться до другорядних питань, це розробка та впровадження інноваційних стратегій, які відіграють дуже важливе значення. Більшість керівників залишають поза увагою питання організації інноваційного бізнесу, що значно знижує ефективність окремих процесів та діяльності в цілому по підприємству.

На нашу думку, формування стратегії має бути першочерговим, а також його слід розглядати на рівні окремого підприємства в розрізі однієї галузі з урахуванням інноваційного потенціалу, адже не існує ідеальної стратегії універсального типу, так як у кожного підприємства своя історія, а у кожної галузі свої особливості розвитку.

Висновок. Конкуренти з легкістю обходять ті підприємства, які припиняють впроваджувати інновації, удосконалювати їх в відповідності зі змінами мінливого середовища. Підвищення ефективності інноваційної діяльності для аграрного сектору економіки України сьогодні є найважливішим напрямком розвитку ефективності сільського господарства та переробних галузей виробництва.

Список використаної літератури

1. Балабанов І. Т. Инновационный менеджмент / І. Т. Балабанов. – С-Пт. : «Питер», 2000. – 208 с.
2. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / В. О. Василенко, В. Г. Шматько ; за ред. В. О. Василенко. – Київ : Центр навч. літер., 2005. – 440 с.
3. Гончаров В. М. Державна фінансова підтримка у аграрному секторі економіки / В. М. Гончаров, І. Є. Євсюкова // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 1 (15). – С. 61–65.
4. Инвестиционные и инновационные процессы в АПК Украины в условиях аграрной реформы : монография / [под ред. В. Г. Ткаченко, В. И. Богачева]. – Луганск : «Книжковий світ», 2010. – 272 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні // Статистичний збірник. – Київ : ДП «Інформаційно-видавничий центр Держстату України», 2012 р.
6. Римар М. В. Етапи та принципи здійснення інноваційної діяльності підприємства / М. В. Римар, Н. В. Личун // Інноваційна діяльність – 2012.
7. Санто Б. Инновация как средство экономического развития / Б. Санто. – Москва : Прогресс, 1990. – 296 с.
8. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – Москва : Экономика, 1989. – 271 с.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2013.

Відомості про авторів

В. М. Гончаров, доктор економічних наук, професор, Луганський національний аграрний університет.

М. О. Гончаренко, аспірант, Луганський національний аграрний університет.